

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvo Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

**Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.**

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din. za naročnike v inozemstvu 40.— Din. letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako peti-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 25 Din.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja uvrščenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvo lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništva UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

**Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.**

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Stališče k zadnjemu načrtu šolskega zakona.

(Poročal na seji širšega sosveta pov. UJU dne 19. jun. t. l. tov. Pavel Fleré.)

Preden preidem k načrtu zakona o osnovnih šolah, o katerem mi je čast poročati, mi dovolite, da se na kratko dotaknem zgodovine naših zakonskih načrtov. Ta zgodovina nam kaže namreč različna načelna stališča, njihovo sprejetje in odklanjanje.

Bilo je še pred preobratom, ko smo čutili, da se moramo pripravljati na vseh toriščih na bodočnost. Svetovni pretres je bil pač tolik, da smo morali pričakovati reform, kajti človeštvo je bilo s svetovno vojno vrženo iz preteklosti tako zelo, da je bilo nemogoče, da ostanejo predvojnne razmere neizpremenjene bodisi v socialnem, bodisi v nacionalnem ali katerikoli oziru. Vse izpremenjene razmere so silile na novo življenje, a tudi na novo pripravo na to življenje, pripravo, ki v prvi vrsti pripada vzgoji in šoli. Začeli smo razpravljati o »popolnopravni vzgoji« in lotevali smo se za njo načrtov, ki naj nam jo realizirajo. Slovensko učiteljstvo se je zavedalo važne naloge, ki ga čakaj doma pri tem poslu, in v bivši naši Zavezi jugosl. učiteljstva smo v njenih listih pisali o načelih šolske reforme, razpravljali smo o teh na njenih zborovanjih. V Zavezi sami smo osnovali poseben odsek, da se specialno peča s tem vprašanjem in priredi zakonski načrt za naše šolstvo. Sad tega dela je bil »Načrt preustrojitve šolstva in narodne vzgoje« — brošurica, ki je izšla l. 1909.

Ta načrt omenjam posebe. V njem smo obrazložili temeljna načela, na katerih naj se zgradi naše šolstvo, pokazali smo tudi pot, po katerem naj dosega svoj smoter.

Pri temeljnih načelih smo izhajali s stališča, da bodi poslednji namen vse mladinske vzgoje izobražen plemenit značaj; naša temeljna zahteva je bila, da mora vse šolstvo, ki naj po svojem namenu predvsem služi vzgoji, imeti popolno skupnost, da ga veže popolna enotnost.

Na principih moderne pedagogike, moderne sociologije in modernega nacio-

nalizma smo določili za svoje delo pri sestavi načrta preureditve našega šolstva in narodne vzgoje naslednja načela:

1. vzgojno: etična vzgoja;
2. vzgojnopoliško: narodno šolstvo z enotnim narodno-vzgojnim načrtom;
3. socialno: preureditev šolskega dela z ozirom na zmožnosti in nagnjenja goincev;
4. didaktičsko: preureditev pouka tako, da nudi razvoja individualnosti.

Z drugo besedo: naš takratni načrt je v načelnem oziru stal na temeljih sodobnih znanstvenih pridobitev v pedagoškem in socialno-narodnostnem oziru.

Za šolstvo kot tako smo stali pri izdelavi tega svojega načrta na stališču enotnega državnega in kot takega centraliziranega šolstva. Ker bom imel pozneje priliko kazati na drugačno stališče, osobito povdarjam **enotnost** šolstva. Rekli smo: Ta naš zakonski načrt ni načrt za popolni šolski zakon, t. j. za oni skupni šolski zakon, kakor ga terjamo, da bodi zaradi tega, ker mora biti vse narodno šolstvo enotna narodno-vzgojna in izobraževalna naprava, kar naj že na zunan dokazuje skupni šolski zakon za vse šolstvo.

Prvotno je naš namen bil sestaviti tak zakonski načrt, iskali smo v to svrhu zvez z učiteljstvom vseh kategorij, našli sicer prijazno razumevanje, a nikake pomoči. Zato smo se končno zadovoljili, da smo izvedli zakonski načrt podrobno le za nižje narodno šolstvo, ostalo pa smo označili v smernicah.

Ta naš zakonski načrt je bil prvi poizkus **enotnega šolskega zakona** — kakor bomo videli kasneje, je ostal edini.

Na primer sem hotel s tem označiti **osnovno vsebino** zakona, kakor ga je terjalo slovensko učiteljstvo od početka. Za obliko moram pripomniti, da smo iz ozir na notranje torišče prostega duševnega dela v šoli, ki ga morajo uravnati le krajevine in prosvetne prilike, a ostane v pedagoških in didaktičkih principih nevezano vsled zakona in naredb, terjali **okvirni zakon** in takega smo tudi poizkusili po najboljši svoji volji prirediti. Rekli smo: »Za pouk in za vzgojo mora zakon pač predpisati splošno smernico, ne more pa postaviti vsega šolstva do skrajnosti na isto merilo« in smo še dodali: »Skratka: nemogoče je vse šolstvo

potisniti pod isti klobuk, ker bi bilo tu premalo prostora za šolski razvoj. kakršen je potreben zaradi razvoja naroda in njegovih gospodarskih in prosvetnih razmer.«

Omenil sem ta naša načelna stališča od vsega početka sem, ker se mi je zdelo to potrebno za razumevanje našega nadaljnjega dela pri zakonskem načrtu in za naš mnogokratni odpor na to ali ono stran. Danes ne moremo več razpravljati o teh in takih težah, kajti razmere so nas postavile pred fait accompli, da je zakonski načrt, o katerem naj danes poročam, že predložen ministrskemu svetu in ni izključeno, da ga dobi v najkrajšem času v razpravo zakonodajna oblast — narodna skupščina.

Moj članek, ki sem ga pod naslovom »Enotni in okvirni šolski zakon« pred kratkim priobčil v »Uč. Tov.«, poizkuša odkriti del vzrokov, ki so nas z našimi načelnimi zahtevami potisnili v ozadje. Med najglavnejše štejem: naše medsebojno nepoznanje in vsled tega naše medsebojno nerazumevanje.

Ta vzrok ne datira šele iz poslednje dobe in ne iščimo ga le v Beogradu: prvič smo se srečali z njim že l. 1919 pri anketi za sestavo zakonskega načrta, ki jo je sklical ljubljanski višji šol. svet. Že takrat so nas ločili v sekcije: sekcija za osnovno, sekcija za srednjo, sekcija za visoko šolo; vsaka sekcija je delala zase, nikdar se niso sešle vse, dasi smo zastopniki učiteljstva opozarjali že tu, kjer smo se vsled kolikortoliko poznanja le upali sporazumeti, naj se najpoprej določijo temelji in na njih naj strokovnjaki izdelujejo skupni zakonski načrt po sekcijah. To se ni zgodilo, kar pa je danes že povsem brezpomembno: izdelek te ankete je bilo povsem mrtvorojeno dete, ki ga živa duša nikjer ni upoštevala. Danes, ko smo doživeli še slabše načrte, lahko rečemo: škoda!

Istočasno kakor anketa v Ljubljani, je preresetavalo vprašanje zakonskega načrta za osnovne šole »Prosvetni odbor« v Beogradu: njegov načrt je priobčil »Uč. Tov.« dne 17. sept. 1919.

Ta načrt je zbudil pri nas skrajni odpor; a vedeli smo: s protestom samim ne dosežemo ničesar, treba je dokazov, treba dela. Zavezni odsek za preustrojitev šolstva je zopet z vso agilnostjo stopil v

akcijo, predal beogradski načrt v obravnavo okr. učit. društvom, sam pa zbiral njihove pripombe in izpremembe, delat v svojih sejah ter redigiral, da je že dne 10. jun. 1920. lahko izdala Zaveza svoj oficialni »Načrt zakona o narodnih šolah za kraljevino SHS«.

Še isto leto le nekaj dni potem je sledilo udruženje jugosl. učiteljstva in težišče dela za preustrojitev našega osnovnega šolstva smo prenesli v centralno organizacijo. Povdarjam: osnovnega šolstva. Naša zahteva po enotnem šolskem zakonskem načrtu je povsem ostala glas vpriročega v puščavi, ukloniti smo se morali vedno silnejši vseobči diferenciaciji, ako smo hoteli vsaj v svojem kotu pod skupno streho prodreti s svojimi idejami.

Centralna učiteljska organizacija je dosegla, da je ministrstvo prosvete z odlokom št. 18115 od 28. IV. 1921 obrazovalo posebno komisijo, ki se ji je poverila naloga, da izdela projekt zakona o narodnih šolah za kraljevino SHS. Od Slovencev je bil povabljen v to komisijo tov. viš. šol. nadzornik E. Gangl; pretežno večino komisije so tvorili tovariši iz Srbije, ki so tudi uveljavili v načrtu svoje težnje in svoj sistem. Tega jim ne pravim kot učitelji, nego samo konstatiram kot dejstvo, ki nam je pokopalo poslednjo nado na uresničenje enotnega, a tudi okvirnega šolskega zakona. O projektu razpravljati danes ne moremo, ker ni več aktualen: »Nar. Prosv.« ga je objavila l. 1921 v št. 60—71 in odtod je znan tudi pri nas. Načrt je bil predložen ministrstvu prosvete, v roke ga je dobil načelnik osnovne nastave g. Vlado Radojevič in precej časa ni bilo ne duha ne sluha o njem. »Nar. Prosv.« je tirjala, da se predloži načrt ministrskemu svetu in narodni skupščini, g. Radojevič pa je molčal in — delal. Delal z ozirom na vidovdansko ustavo, pa z vso skrbnostjo in prevdarnostjo, ki jo mora pri njem spoštovati, kdor je imel kedaj priliko, da je z njim delal. Žal pa — ne s popolnim poznanjem razmer v vsej državi. Poleg tradicionalizma glede zakonodaje v smislu bivše kraljevine Srbije je to menda najpoglavitejši vzrok, da načrt g. Radojeviča ni zadovoljil. Ne samo pri nas, kjer se je dvignil proti njemu buren protest, ki ga je priobčil »Uč. Tov.« dne 29. XII. 1921; tudi v krogih srbskega učiteljstva projekt ni našel nedeljenih simpa-

LISTEK.

Ob priliki risarskih razstav.
(Fr. S.—r.: iz nenatisnjenega II. dela »Risanje v ljudski šoli«.)

XIX. Kako je presojati učenčeva dela.

Malokdo zna prav soditi učenčeva dela in njegove uspehe.

Učitelj. ki ima le svoj razred pred očmi, nikdar ne vidi, kaj drugi otroci zmorejo v isti starosti, zlasti če se drži robsko načrta sestavljenega pred leti. Tak učitelj ne more soditi pravilno. **Nedostaja mu zadostnega širokega obzorja.**

Nadzornik. ki vidi uspehe mnogih šol, na nima vpogleda, kako je delo v razredu, ker je le prepogost slučaj, da se risbe na zunaj sijajno opremljajo, v učenčevem duhu pa ni od uspeha nič ostalo in otrok nima od risbe prav nobenega formalnega uspeha, ki bi se moral pričakovati v primeri z risbo; tak nadzornik ne sodi pravilno o risbah. Le preveč je praktičnemu risarskemu učitelju znano, kako je lahko doseči **navidezne uspehe.**

če se n. pr. riše pred učenci na šolsko desko, učenci pa prerinjujejo, če se prerinjujejo predloge, če učitelj popravlja učenčeve risbe, če dovoli, da si pomagajo z vsemi, tudi metodično nedovoljenimi sredsti itd., — učenecv duh pa ostane pri tem početju siromak. Kdor tu ni spreten, ta se lahko vara. Le ena sama poteza in že napravi večkrat risbo prijetnejšo.

Oče in mati ne bosta sodila nikdar merodajno. Nedostaja jima največkrat strokovnega znanja. Prevzeta sta od slede ljubezni do otroka in mislita, da je njihov otrok v vseh strokah prva luč, če je količkaj talentiran. Prilike nimata, da bi primerjala, kaj znajo drugi otroci in kakošna so njihova dela, ki so napravljena pod istimi pogoji; še manj pa morejo primerjati dela svojega otroka z deli, ki nastajajo pod roko istovrstnih otrok na drugih šolah.

Umetnik sodi o risbah drugače nego učitelj, če je tudi metodik, — kar pa naj-

* O nemoralnih sredstvih, o prevarah, lažeh in goljufijah ne govorim.

večkrat ni, **uradnik** drugače ko **rokodelc.** kmet drugače nego **meščan** itd.*

Brepogoino ne moremo prave sodbe pričakovati od nikogar.

Najvišje bi na štala sodba istega učitelja ki je navdušen za predmet, deluje po svojem najboljšem znanju in **najboljši vesti**; ki otroke proučava dobro, ker vodi ga temeljito **splošno pedagoško** in posebno **psihološko** znanje, pa tudi najboljši prepričanje in dobra umerjenost; ki je sam dober risar: ki napreduje s časom in si razširja obzorje, ko se briga za pojave na risarskem polju v svoji domovini in v naprednih tujih deželah, da si tako ostri sodbo venomer: ki ima neusahljivo ljubezen do otrok in spaja strogost na pravem mestu s prizanesljivostjo. Učitelj opazuje svoje malčke pri delu, pozna njihove darove in ve, s kakim trudom so dovršili svoje delo. Prav ta se zna vglobiti v otroško dušo. Tudi to pride v po-

* Ne govorim pa o pedagoških šarlatanih sploh ne, ki smatrajo risanje za večščino. Ti naj sodijo »čevlje kakor kopitar«! Opazka ob prepisovanju.

štev. da samo učitelj ve, kako znanje je prinesel otrok v šolo, kako živi, kakošno je njegovo obzorje že od doma in kake vzpodbude prejema od zunaj. Njegove uspehe motri in primerja od ure do ure, od tedna do tedna, od leta do leta. **Samo njemu pristojno**, če niso njegove zmožnosti baje mnogo manjše nego drugih, ki tudi smejo ocenjevati, **edino merodajna sodba.**

Razstave.

Zato pa tudi ne moremo pričakovati, da bi posetniki risarskih razstav sodili o njej pravilno. Take razstave nimajo za širšo maso onega pomena, ki jim ga pripisujejo.

Vendar pa so zelo pomembne, ako dobe otroci priliko, da primerjajo svoja dela z drugimi. **Na ta način se najbolj vzbuja zanimanje za predmet in tekmovanje.**

Za **otrokov sorodnike** je razstava važna, da tudi izvedo, kako je presojati dela njihovih ljubljencev vsaj približno proti drugim. Tako sodijo potem s **pravil-**

tij in priznanja. Ministrstvo prosvete ga je dalo v obravnavo Glavn. Prosvetn. Savetu ter pozvalo na sodelovanje še delegate iz pokrajin.

To delo bi bržkone rodilo drugačen sad — za svojo osebo sem v tem celo prepričan — ako bi Glavni Prosv. Svet ne vzel za osnov razprav samo projekta g. Radojevića, nego bi si določil najprej načela za šolstvo in svoj oficialni načrt sestavil po teh načelih. A omenjeni postopek je bil menda obvezen za Gl. Prosv. Svet.

Da obrazložimo tudi Slovenci svoje zahteve, sva s tov. Iv. Dimnikom začela pisati o njih v »Nar. Prosv.«; dočim se je spuščal ta v specialna vprašanja in jih obravnaval z našega stališča in oziroma se na naše prilike, sem sam priobčil obširnejše razmotrivanje pod naslovom »Načelno pitanje sloven. učiteljstva o projektu zakona o osnovnih školama«. Reči moram, da so se člani Gl. Prosv. Saveća, katerim je urednik »Nar. Prosv.«, spoštovani drug Milj. Stanković redno dostavljali vse številke, v katerih so bila ta razpravljanja, za naše stališče zanimali, a spoznati smo morali, da je zlasti v načelnih vprašanjih prišla naša propaganda prepozno.

Vobče je treba priznati, da za učiteljsko stališče Radojevičev načrt ni slab, se je pa v tem oziroma se izboljšal: zahteva pač strogo izpolnjevanje dolžnosti, a nudi obenem polne pravice.

Največja njegova pridobitev je 8 letno obvezno šolsko pohajanje, s čimer nam je za današnje razmere dovoljno preskrbljeno za notranji razvoj našega šolstva. Isto jamči med drugim tudi zahteva, da mora vsaka šola imeti najmanj 2 učitelja, kar odpravlja današnje ominozne enorazrednice.

Tako smo dospeli danes na novo postajo Zakonski načrt, ki ga je osvojil Gl. Prosv. Svet v svojih sejah od koncem jan. pa v prve dni marca t. l., in ki je znan iz letnika »Nar. Prosv.« št. 85—90, je glasom poročil predložen ministrskemu svetu. Kar moremo še danes storiti na njem, je to, da predložimo izpremembe, ki jih je sklenila letošnja velikonočna anketa ljubljanskega poverjenišva UJU; in to bo storjeno v poslednjih minutah dvanaajste ure.

Kako naj to storimo, hočem omeniti na koncu. Sedaj pa si dovolim opozoriti na najvažnejše izpremembe, ki jih predlagamo omenjena anketa; predaleč bi namreč vodilo, ako bi hotel opozarjati na vse izpremenjene podrobnosti; na razpolago pa sem ob koncu poročila za morebitna pojasnila v tem ali onem vprašanju.

Vzroki, ki so nas vodili pri tej ali oni izpremembi, so večina brez posebnega utemeljevanja razvidni iz izpremembe same. Suponirani pa pri svojem poročilu da je v Beogradu predlagani in popravljeni Radojevičev načrt znan vsaj v bistvenih točkah.

Čl. 1. izraža smoter osn. šole. Dasi priznavamo, da je izražanje smotra v zakonu le programatično, je vendar smoter označiti izčrпно: načrtov ta čl. je povsem izpustiti telesno vzgojo, ki jo naša pripora povdarja.

Čl. 6. določa dolžnost staršev, da dajejo deco v šolo; dopušča pa, da jo ti lahko pohajajo kjerkoli. Tu smo statuirali pravilo, da morajo hoditi otroci v domačo šolo.

nejšim merilom. Šola občuje uspešno z domom in vzbuja se zanimanje za predmet tudi v domačih, često zakrknjenih krogih. To je za nadaljne uspehe zelo važno.

Učitelj pa se mora potruditi, da posetnikom o razstavi pove, kako se morajo otroška dela umevati. **Narod se mora šole naučiti gledati.** Vedeti mora, kako se riše danes metodično. Zlasti se mora prepričati, da niso današnje risbe brezdušni posnetki risb na šolski tabli ali pa po predlogah. Otroška risba je **važen otroški doživljaj, je samolastno učenčevo delo — original!** Kot taka ne more biti nikdar, najmanj pa kot **prvo** delo, brez napake.

Primerjati se more le s **prostim spisom**, ki tudi ni nikdar brez napake. Prejšnje risbe pa so bile **prepiši**, brez duha, brez značaja, brez osebnosti.

Učiteljstvo bo v šolskih razstavah gledalo v delavnice svojih tovarišev in snovalo si bode iz izkušeni nov kapital.

Da bo pa osnovna razstava na vzgojni podlagi, je treba, da se drži strogo trdnih načel. Ta bi bila na pr.:

1. Razstaviti se morajo **vs**a dela, ki so jih oddajali učenci kot svoje proizvode tekom leta ali kakem drugem roku in so se **razredovala** kot taka.

Čl. 9. našteva vrste osnovnih šol ter navaja tudi šole za odrasle nepismene. Potrebo pouka za odrasle nepismene vsekoli uvidevamo, mnenja pa smo, da so za ta pouk primernejši tečaji mesto šol; zato naj imajo to označbo, kar gotovo tudi v inozemstvu bolje učinkuje.

Čl. 22. i. n. vpostavlja šolske občine in jim nalaga dolžnost, da zidajo in vzdržujejo šolska poslopja ter skrbijo za stvarne šolske potrebe. Iz preteklosti našega šolstva predobro poznamo kvarni vpliv krajin šolskih svetov, kakor tudi oviro v razvoju šolstva, da se breme zidanja in izdržavanja šolstva nalaga šolskim občinam. Mnogokrat pa se šolske občine tudi pri najboljši volji ne morejo dvigniti do tega, da bi skrbelo uspešno za svojo šolo, ker so gospodarsko prešibke. Zato priporočamo, da se izdrževalno breme prenese na širša, gospodarsko čvrstejša ramena, t. j. na srez, v katerem bodo premožnejše občine pomagale v prosvetnem dviganju slabšim, kakor se to na pr. pri cestah i. pod. že danes godi.

Čl. 54—57. Postopek pri vpisovanju šolske dece v šolo smo neznatno izpremenili tako, da ga približamo našemu današnjemu načinu, ki je preprostejši, a nudi bolj pregled.

Čl. 58. Našemu današnjemu naziranju smo zblížali tudi določbe o opravičljivosti otroške odsotnosti. Šolske kazni, dasi se zde našemu naziranju drakonične, smo pustili neizpremenjene z ozirom na državne razmere, prenesli pa smo njihovo izvrševanje od šolske občine, ozirom od kraja, šol. sveta, ki ga eliminiramo, na sodišča, katero ima občo izvrševno oblast.

Čl. 60. Za ocenjevanje določa načrt rede (gl. tam); mnenja smo bili, da nam zadostujejo trije, in sicer: odličan (3), dobar (2), slab (1). Pustili pa smo nam dosejati neobičajno zaznamovanje (3, 2, 1), ker se nam ni videlo potrebno, v taki malenkosti biti le iz tradicionalizma drugačnega naziranja.

Izjavili smo se za to, da poučuj učitelj v šoli vse predmete razen veronauka. V istem členu smo določili nepredvideno maksimalno število tedenskih ur (25) in honoriranje nadur.

Čl. 87. Smo dopolnili ne dovolj označeno pravico na stanarino učiteljstva.

Čl. 95.—113. obravnavajo učiteljske pravice. V teh čl. smo spravili v sklad z določbami zakona o civilnih državnih uslužbencih one določbe, ki bi mogle poslabšati učiteljski položaj napram onim.

Čl. 114. Tu smo znižali število učenčev v posameznih razredih od 60 na 50 (pri 1. š. l.) in od 50 na 40 (pri več šol. letih).

Čl. 119.—130. obsegajo disciplinarno postopanje. Tu smo predložili postopne (srezke, oblastne, državne) učiteljske poretke, ki naj delujejo v disciplinarnih zadevah skupno z učiteljskimi zbornicami.

Čl. 131.—147. govore o postavljanju in nameščanju učiteljstva. Najvažnejše naše izpremembe v tem odst. so: 1. da sodočla pri nameščanju učiteljstva učiteljska zbornica, 2. črtali smo čl. 141., ki jamči učiteljsko stalnost na istem mestu le 15 let. Pustili pa smo, oziroma se na državne potrebe, določbo, da je vsak učitelj prvih 6 let na razpolago ministrstvu prosvete.

Čl. 148.—150. Ocenjevanje učiteljstva smo v glavnem izpremenili v toliko,

da ga ne ocenjuje nadzornik, marveč ocenjevalna komisija na podlagi nadzornikovih vpisov.

Čl. 157. Popolnoma in načelno smo izpremenili ta člen, ki podaja občo razdelitev uprave in nadzora in ki se glasi sledeče: (gl. v načr.) Nasproti temu smo se držali prvotnega svojega principa, da izločimo kraj, šol. svete ter da spadajo stanovska učiteljska vprašanja, uprava in izvrševanje učiteljskih skupščin v področju učiteljstva samega; zato smo stavili semkaj besedilo iz Zav. načrta iz l. 1920., ki se glasi: (gl. tam).

Neposredno šolsko upravo izročamo upravitelju, ki vodi tudi šolsko blagajno.

Na tem mestu se mi zdi še izven poročila samega potrebno na nekaj opozoriti. Zakonski načrt sam vsebuje znano učiteljsko zahtevo po ločitvi šolske od obče uprave; stari zakon o obči upravi in samoupravi nasprotno postavlja šolsko upravo še vedno pod političnega šefa. In poročila pripovedujejo, da se je zakonski načrt, oziroma se na že izšli zakon izpremenil — »Nar. Prosv.« sicer trdi, da nebištevno — česar si ne morem prav predstavljati; da se opusti načrt ločitve, je menda bistvena in načelna izprememba; vendar pa ni najhujša. Upajmo, da zakonski načrt ne doživi težjih izprememb, ki bi ga utegnile res principiarno pokvariti.

Čl. 162.—177. V odst. ki govori o šolskih nadzornikih, smo z izpremembami vnovič povdarili načelno svoje stališče, da se morajo nadzorniki vseh vrst imeti le iz onega učiteljstva, za katerega šole so določeni in da imej pri predlogih oseb za šolske nadzornike učiteljstvo svojo besedo. Tudi načelo strokovnih nadzornikov smo povdarili s svojimi izmenami.

Čl. 178.—197. Upravo, v teh členih označeno, smo v smislu prej omenjenega načela izpremenili tako, da smo zamenjali besedilo v najnovejšem načrtu z besedilom, kakor ga vsebuje Zavez in načrt iz leta 1920.

Čl. 213., ki govori o spremljanju otrok v cerkev, smo izpremenili v toliko, da naj učiteljstvo ob določenih dnevih deco v cerkvi le nadzoruje; kot nepotreben smo označili naslednji odstavek (gl. tam.)

Kot nedostatek smo občutili v zak. načrtu to, da ne govori o učiteljski izobrazbi in nadaljni učiteljski izobrazbi.

Dasi se hočejo urediti učiteljske šole s posebnim zakonom, smo vendar mnenja, da je treba v zakonu, ki omenja učiteljsko spremeno, označiti tudi smernice zanjo. To smo storili z ustavitvijo tozadevnega odstavka iz Zav. načrta 1920.

Čl. 219.—241. V prehodnih naredbah smo dopolnili le še ono, kar se nanaša na izpremembe v glavnem tekstu.

Predlog:

To so v glavnem izpremembe, ki jih je izvršila velikonočna anketa. Že poprej sem rekel, da se izvrši njihova izročitev v poslednjih minutah dvanaajste ure.

Zato predlagam, naj ljubljansko poverjenišvo UJU predloži vse izpremembe z utemeljitvijo nemudoma Glavnemu odboru UJU s prošnjo, da si jih osvoji kot svoje in jih predloži ministrstvu prosvete s prošnjo, da jih uvažeje in mero-dainim osebam narodnim poslanikom itd. s prošnjo, da zastopajo naše težnje v prid našemu šolstvu in učiteljstvu in s tem v prid razvoju narodne in državne prosvete.

Ovire povoljnih učnih in vzgojnih uspehov v šoli.

(Poročal na okr. učiteljski konferenci v Ljubljani dne 24. junija 1922. Fran Skulj.)

Življenje je boj za obstanek. Temu je podvržen vsak človek, vsako živo bitje. Kdor podleže, je končal življenje. Življenjski boj človeštva je že altera natura posameznika, ki se dostikrat ne zaveda, da ga bje. Toda boj za obstanek ni edini, so še drugi boji, ki jih ima človek bojevati. Izmed vseh najtežji je gotovo boj za napredek, ki je tudi za človeštvo najvažnejši. Vse pridobitve dobrin na vseh poljih zaznamujejo silno težavno boje, predno so postale zmagovalke, ter postale last človeštva. Nepreračunljive množine energične in psihočne naravi je porabilo človeštvo v boju za napredek. Ko se človeštvo veseli lavorik svojih zmag, že se snujejo novi cilji — ni počitka, ni oddiha in to je življenje.

Ognjišče bojev za napredek je v šolstvu. Ne smemo se čuditi, da je specijelno zato delo vzgojitelja in učitelja tako težavno, ker se mu stavi ravno vsled tako važne pozicije, kakor jo zavzema šola, vselej in vsepovsod brezštevila ovir. Ovire so bile, so in bodo, včasih večje, včasih manjše po raznih okoliščinah in časovnih razmerah. Naloga šole je, da jih pobija, odstrani in jim izdere

strupenim kalem, ki so vzkile v škodo živimo v dobi, ko dosegajo te ovire višek in opominjajo vse one, ki imajo voljo in so posvetili svoje delo vzgoji in pouku, k resnemu razmišljanju, kako odstraniti neznosne ovire.

Vojna doba in prva leta po vojni so nudila najugodnejši teren vsem onim strupenim kalem, ki so vzkile v škodo vzgoji in pouku, ter bahato poglala svoje korenine v sološni propalosti, ki je poplavlila s svojimi valovi kulturni pokret našega naroda. Že nekaj let pred vojno se je pripravljala ta teren, vede ali nevede, o tem nočem tu razpravljati, dokler ni izbruhnilo vse skupaj v svojem elementu do viška. Opravičeno se danes toži, da ni mogoče doseči kljub vsem naporom učiteljstva onih ciljev v vzgoji in pouku, kakor bi bilo pričakovati po trudu in delu.

Kje tiče te ovire? Oglejmo si jih, da odstranimo trudeči se v svojem poklicu vse, kar nam ovira ter nam ustavlja korak na potu naših ciljev.

Ovire so dvojne: izvenšolske in šolske. Prve so one na domu, na ulici in v človeški družbi sploh, ter politične. Šolske ovire so pedagoško didaktičnega značaja ter one šolske uprave.

Kakšna je okolica in njen vpliv na vzgojo med in po vojni do današnjega dne? Socijalne razmere so se poslabšale za minimum 50%. Neizprosna sila v boju za življenje je izpila iz src večine prebivalstva nežna in blaga čustva, v človeška srca so se vgnezdili: egoizem, sebičnost, brezčutnost do bližnjega, pesimizem, otoplost za vse višje; v bogatih hišah: razkošje, razuzdanost, lahkomisljenost, brezskrbnost, brezbriznost za vse lepo in blago. V taki mlakuži pokvarjenosti srca in duše, v oblateni in ponižani morali ne morejo rasti krepost, volja, doveztnost do lepote in dela, ker ni vzgledov in vzpodbude. Sedanja šolska mladina je bila v tem okuženem zraku vzrejena — če hočete — vzgojena. Kaj pričakujemo od nje družega, kakor apatijo do pouka, brezbriznost za delo in pomikanje volje. Okuženo srce je preneslo dete že v šolo in ponajvečkrat se doma vsako drobno vzgojno zmo iz mladega srca izruje, predno požene prve kali življenja. **Materijalistično razpoloženje mase je stalna sila, ki vleče mladino navzdol.** Vsak dan čuje mladina doma ali na ulici, (— to pripoveduje v šoli —) kako udobno živi ta ali oni, ki se ni ničesar učil, ki je bil znan delomrznež, a sedaj ima blagostanje. »Kaj se boš učil, saj ima vsak delavec več, kakor učen gospod« je stalen refren otrokove okolice. Potepuh, malopridnež, navihaneč, ti so danes mladini pravi idealni tipi za bodočnost. — Vzgojitelj to gleda in nima moči, ne pripomočkov, da bi odvrnil to usodno poluhanje. Treba bo krepke državne roke, da odstrani pogubonosne vplive slabe okolice. Zaščita javne morale je dolžnost države. **Tudi drakonični zakon ne bi bil prekruti, da se uničijo korenine, iz katerih izvira vse zlo in te so: lenoba, delomrznost, tatvina, surovost, poboji, pijančevanje, nemoralnost vseh vrst, korupcija itd. Če teh izrastkov vsega hudega ne izderemo iz našega ljudstva, zaman bo trud in vse naše delo.**

(Dalje prihodnjič.)

Iz Jugoslavije.

— Služenje učitelja v stalnom kadru. »Narodna Prosveta« poroča: Ministarski Svet usvojil je predlog g. Ministra Prosvete, na osnovi koga je Ministar Vojne odlukom F. D. Br. 29098 od 14. o. god. izdal naređenje: »da se učitelji i svršeni daci Učiteljskih Škola kao i svršeni bogoslovi pozivaju u kadar na službu svake godine, počev od 1. jula o. g. po tri meseca, za vreme velikog odmora do odsluženja kadrovskog roka. Ovakvo pozivanje biće sve do novog zakona o ustroju vojske, kojim će se i ovo regulisati«. Pri ovome svi oni učitelji na koje se ovo naređenje odnosi kad pođu na odsluženje svoga roka u vojsci imaju samo o tome da izveste svoga školskog nadzornika i ne moraju podnositi ostavku na učiteljsku dužnost, jer se oni neće ni razrešavati od učiteljske dužnosti, a primaće sve svoje dosadašnje primadleznosti, samo zato vreme ne treba da primaju platu kao vojnici (jer dve plate u isto vreme ne mogu imati). A 1. oktobra o. g. s pozivom na pomenuti broj Ministra Vojnog imaju da se prijave svojoj dotičnoj komandi, da ih razreši i uputi na svoju redovnu učiteljsku dužnost.

Iz Petrinje je prišlo 27. junija na Studijsko potovanje v Slovenijo 42 hrvatskih maturantov pod vodstvom 4 profesorjev in 2 profesorice. Potujejo preko Ljubljane, Bleda, Bohinja, Zagreba v hrv. Primorje. V Ljubljani so si ogledali tudi Učit. ti-